

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра германської та слов'янської філології та зарубіжної літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«НОМІНАТИВНІ ТА КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ
ВЖИВАННЯ ФІТОНІМІВ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ»**

Студентки 2 курсу групи 2МФНАЗ
Освітньої програми Філологія. Германські мови і
літератури (переклад включно) (німецька, англійська))
Спеціальності 035.043 Філологія. Германські мови і
літератури (переклад включно)
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
Ступеня вищої освіти магістр

Онищук Ірини Вячеславівни

Науковий керівник Дробаха Л. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІТОНІМІВ У МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ.....	6
1.1. Дослідження національного світобачення у сучасних лінгвістичних працях.....	6
1.2. Культурна значущість фітонімів у мовних картинах світу українського та німецького народів.....	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	25
РОЗДІЛ 2. НОМІНАТИВНІ ТА КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФІТОНІМІВ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ).....	27
2.1. Проблематика гетеронімативності фітонімів в німецькій та українській мовах.....	27
2.2. Семантичні ознаки фітонімів в мовних картинах світу різних народів.	35
2.3. Символічні значення фітонімів на базі вільних асоціатів. Явище «поверхової» ідентифікації фітонімів в зіставляваних мовах.....	41
2.4. Національно-культурні особливості фітонімів в німецькій та українській мовних картинах світу.....	59
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	67
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	70
РЕЗЮМЕ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

Список використаних джерел

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні. Київ, 1989. 136 с.
2. Антонов А. В. Знак, значення, смисл: Психологічне дослідження. Київ, 1984. 47с.
3. Апресян Ю. Д. Избранные труды: Школа «Языки русской культуры»: Изд. фирма «Восточная литература». Москва, 1995. 478 с.
4. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка. *Попытка системного описания*. Москва, 1995. № 1. С. 32–67.
5. Банковская Н. П. Довербальное бытие художественного слова. *Язык и культура*. Київ, 1994. С. 15–20.
6. Белехова Л. И. Архетипические словесные образы в современной американской поэзии. *Вісник Київського лінгвістичного університету*. 1999. № 2. С. 26–38.
7. Белов А. И. Цветовые этноэидемы как объект этнопсихолінгвістики. *Этнопсихолінгвістика*. Москва, 1988. С. 49–58.
8. Брудный А. А. Семантика языка и психология человека: О соотношении языка, сознания и действительности. 1972. 234 с.
9. Брутян Г. А. Гипотеза Сепира-Уорфа: Лекция прочитанная в Лондонском университете в 1967 году. Ереван: Луйс, 1968. 68 с.
10. Бугров В. А. Мова та символ в контексті проблеми розуміння : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: 09.00.01. Київ, 1996. 17 с.
11. Варій М. Й. Загальна психологія. Київ, 2009. 107 с.
12. Василевич А. П. Исследование лексики в психолінгвістическом эксперименте. Москва, 1987. 140 с.
13. Васильев С. А. Философский анализ гипотезы лингвистической относительности. Киев, 1974. 135с.

14. Вдовиченко Н. В. Когнітивний аналіз етичної лексики як засіб дослідження лінгвоментальності. *Вісник Одеського національного університету*. 2017. Вип. 22. С. 37–43.
15. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Москва, 1999. 780 с.
16. Верещагин Е. М. К психологической теории слова: лекция. Москва, 1978. 71 с.
17. Вітрук Н. Л. Аспекти дослідження номінативних речень у слов'янських та неслов'янських мовах. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. № 10. С. 86–89.
18. Власенко М. Витоки німецьких фразеологічних одиниць, які вербалізують концепт. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2017. № 28. С. 10–13.
19. Гольдберг В. Б. Контрастивный анализ лексико-семантических групп. Тамбов, 1988. 54 с.
20. Гончарова Т. І. Спільність та специфіка мовних зооморфних картин світу : автореф. дис. на здобуття ступ. канд. філол. наук: 10.02.15 Харків, 1996. 22 с.
21. Гороф'яннюк І. В. Ботанічна лексика крізь призму антропометричності. *Центральноподільські говірки*. 2015. Вип. 32. С. 15–22.
22. Гороф'яннюк І. В. Народні назви рослин як фрагмент мовної картини світу русинів. *Слов'янські мови в умовах сучасних викликів: Всеросійська наукова конференція з міжнародною участю*. 2018. С. 89–106.
23. Грибок О. М. Об'єктивація лінгвокультурних стереотипів у німецькомовному побутовому дискурсі. *Германські мови*. 2014. С. 21.
24. Гудавичюс А. Лексикографические вариации толкования конкретных значений в разных языках. Киев, 1999. С. 49–51.

25. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. Москва, 1984. 397 с.
26. Гутман Е. А., Литвин Ф.Л., Черемисина М.И. Сопоставительный анализ зооморфных характеристик . Москва, 1977. С. 147–166.
27. Дворніцька Л. Фітоніми й зооніми у збірці «Майдан» Віри Вовк як засіб формування національної самосвідомості молодого покоління. *Українознавчий альманах*. 2017. Вип. 22. С. 93–98.
28. Денисова С. П. Типологія категорій лексичної семантики. Київ, 1996. 294 с.
29. Діброва О. В. Фітоніми в художньо-поетичному наповненні Бориса Олійника. *Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2013. № 36. С. 13–16.
30. Дорошина Л. Ф. Архетипна семантика назв квітів у художньому ідіолекті О. Довженка. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. р. Вип. 56. С. 99–102.
31. Дробаха Л. В. Відображення національного світосприйняття у мовах на прикладах багатозначних слів. *Наукові записки*. Випуск XXVI. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. 2000. С. 92–99.
32. Дробаха Л.В. Образне народне бачення у мовних системах (на матеріалі назв птахів в українській, німецькій, російській та англійській мовах). *Національні мови і культури в їх специфіці і взаємодії*. Вип. 5. Т III. Частина перша. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2002. С. 128–136.
33. Дудник О. М. Біологічні номени як засіб лінгвокультурного кодування дійсності. *Лінгвістичні дослідження*. 2015. № 39. С. 16–20.
34. Дудник О. М. Сутність поняття біономени” в лінгвальному просторі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2014. № 7. С. 59–62.

35. Дудник О. М. Фітономени художнього тексту: лінгвокультурологічне тлумачення деяких назв квітів. *Мова і Культура*. 2016. № 19. С. 229–233.
36. Жайворонок В. В. Слово в етнологічному контексті. *Мовознавство*. 1996. № 1. С. 7–14.
37. Жам М.І., Легенький Ю. Г., Сікорський М.І. Українська народна естетика, 1996. 254 с.
38. Жлуктенко Ю. О. Аспекти контрастивної лексикології. *Мовознавство*. 1989. № 6. С. 3–8.
39. Жоль К. К. Мысль, слово, метафора: Проблема семантики в философском освещении. Киев, 1984. 303 с.
40. Жоль К. К. Язык как практическое сознание (философский анализ). Киев, 1990. 238 с.
41. Зайковская Т. В. Растения в языковой картине мира русских, румын и болгар. *XII Международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации «Языковое сознание и образ мира»*. Москва, 1997. 180 с.
42. Залевская А. А. Психолингвистические проблемы семантики слова. Калинин, 1982. 80 с.
43. Залевская А. А. Слово в лексиконе человека: Психолингвистические исследования. Воронеж, 1990. 208 с.
44. Калько В. В. Антропоморфна метафора в українських фітонімах. *Вісник Черкаського університету*. 2014. Вип. 27. С. 104–112.
45. Клименко А. П. Проблема лексической системности в психолингвистическом освещении : автореф. дис. на получение степени д-ра филол. наук: 10. 02. 19. Белорусский гос. ун-т им. В.И. Ленина. Минск, 1980. 41 с.
46. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке. Москва, 1990. 107 с.

47. Комлев Н. Г. Слово, денотация и картина мира. *Вопросы философии*. 1981. № 11. С. 25–37.
48. Кононенко І. В. Національно-мовна картина світу: Зіставний аспект (на матеріалі української та російської мов). *Мовознавство*. 1996. № 6. С. 39–46.
49. Кочерган М. П. Зіставна лексична семантика: Проблеми і методи дослідження. *Мовознавство*. 1996. № 2–3. С. 3–12.
50. Кочерган М. П. Лексическая сочетаемость и значение слова (на материале украинского и других восточнославянских языков): автореф. дис. на получение ступеня д-ра филол. наук: 10.02.02 . Ин-т языковедения им. А.А. Потебни. Киев, 1983. 47 с.
51. Краси́ков С. П. Цветы и самоцветы: Мифы, легенды, предания. Москва, 1998. 384 с.
52. Крюков А. Н. Фоновые знания и языковая коммуникация. Москва, 1988. С. 19–34.
53. Левицкий В. В., Стернин И.А. Экспериментальные методы в семасиологии. Воронеж, 1989. 192 с.
54. Леонтьев А. А. Психо лингвистический аспект языкового значения. Принципы и методы семантических исследований. Москва, 1976. С. 46–73.
55. Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. Москва, 1982. 480 с.
56. Лосев А. Ф. Логика символа. Философия. Мифология. Культура. Москва, 1991. С. 247–274.
57. Лотман Ю. М. Символ в системе культуры: Труды по знаковым системам. *Ученые записки Тартусского гос. ун-та*. Тарту. 1987. Вып. 754. С. 10–21.
58. Маковский М. М. Язык - миф - культура: Символы жизни и жизнь символов. Москва, 1996. 330 с.
59. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию. Москва, 1997. 207 с.

60. Маслова В. А. К построению психолингвистической модели коннотации. *Вопросы языкознания*. Москва, 1989. № 1. С. 108–120.
61. Мисик О. А. Особливості символізації значень флороназв у тропях осі псевдо тотожності в поетичних творах І. Калинця. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. 2013 р. № 35. С. 220–222.
62. Мініч Л. С. Парадигма флоролексем у творах Миколи Вінграновського. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. 2010. № 13. С. 486–491.
63. Мішеніна Т. М. Особливості функціонування фітонімів барвінок, мак і мальва в українській літературі з позиції лінгвоментальності. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. № 6. С. 208–215.
64. Мішеніна Т. М. Флороконцепт трава з позиції діяхронії в українській мові. *Мова і культура*. 2015. № 18. С. 123–129.
65. Молчко О. О. Відтворення лінгвокультурних особливостей художнього порівняння з компонентом-флороназвою (на матеріалі української та англійської мов). 2015. С. 82–87.
66. Моран Г. А. Лексико-семантическое поле в системе его денотативных и оценочных значений: автореф. на получения ст. канд. филол. наук: 10.02.19. Белорусский гос. ун-т им. В.И. Ленина. Минск, 1989. 17 с.
67. Муница С. Н. Адъективные компаративные фразеологические единицы в немецком и украинском языках: автореф. на получение ст. канд. филол. наук: 10.02.04. Киевский гос. ун-т им. Тараса Шевченка. Киев, 1975. 22 с.
68. Подолян І. Е. Дослідження мовної картини світу на матеріалі вербальних асоціацій (у вільному асоціативному експерименті з українськими, англійськими та німецькими фітонімами). 36 ст. за доповідями Міжнародної наукової конференції «Проблеми зіставної семантики». Київ, 1999. С 357–361.

69. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека. Роль человеческого фактора в языке. Москва, 1988. 244 с.
70. Потебня А. А. Мысль и язык. Киев, 1993. 191 с.
71. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии Москва, 1989. С. 285-378.
72. Потебня А. А. Слово и миф Москва, 1989. 282 с.
73. Потебня А. А. Эстетика и поэтика. Москва, 1976. 254 с.
74. Потебня А. А. Язык и народность. Мысль и язык. Киев, 1993. С. 158–186.
75. Почепцова Л. Д. Флористические названия в английском языке Австралии: автореф. дис.на получение ст. канд. филол. наук: 10.663. Киевский гос. ун-т им. Тараса Шевченко. Киев, 1970. 24 с.
76. Разан А. П. Фитонимы как отражение авторского видения мира (на материале американской поэзии). Лінгвістичні студії. 2-ий вип. Черкаси, 1997. С. 53–59.
77. Сидоренко О. М. Назви рослин в українському ергоніміконі. *Лінгвістичний вісник*. 2016. № 6. С. 50–55.
78. Скибицька Н. В. Вторинні назви фітонімів як наслідок міжстильових переходів лексики сучасної англійської мови. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2011. № 39. С. 290–295.
79. Слухай Н. В. Міфопоетичні архетипи східних слов'ян у зіставному аспекті. *Доповіді Міжнародної наукової конференції «Проблеми зіставної семантики»*. Київ.: Київський держ лінгв. ун-т. 1999. С. 16–19.
80. Соколовская Ж. П. «Картина мира» в значениях слов: «Семантические фантазии» или «катехизис семантики?». Симферополь, 1993. 232 с.
81. Старовойт І. С. Західноєвропейська і українська ментальність: Компаративний аналіз. Тернопіль, 1995. 184 с.

82. Стерлигов С. Г. Устойчивые символические единицы современного немецкого языка (семантика и функционирование): автореф. дис. на получение ст. канд. филол. наук: 10.02.04. Московский гос. пед. ин-т им. Ленина. Москва, 1981. 24 с.
83. Сукаленко Н. И. Отражение обыденного сознания в образной языковой картине мира. Киев, 1992. 162с.
84. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды Москва, 1977. С. 129–221.
85. Терехова Д. І. Психолінгвістичні особливості сприйняття семантики соматичної лексики в українській та російській мовах: автореф. на здобуття ст. канд. філол. наук: 10.02.15 / НАН України, Інститут укр. мови. Київ, 1997. 18 с.
86. Тележкіна О. О. Фітоніми у поетичному мовленні Леоніда Талалая. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. № 10. С. 125–131.
87. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький. 2008. 550 с.
88. Торчинський М. М. Денотатно-номінативна структура міфонімії як складник української ономастичної терміносистеми. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського* 2012. Вип. 16. С. 33–38.
89. Уилрайт Ф. Метафора и реальность. Теория метафоры. Москва, 1990. 342 с.
90. Усик Л. М. Модусний тип мотивації фітонімів у германських і слов'янських мовах. *International scientific and practical conference world science*. 2016. № 10. С. 38–41.
91. Усик Л. М. Одоративна оцінка в семантиці германських і слов'янських фітонімів. *Вісник київського національного лінгвістичного університету. Сер. Філологія*. 2017. № 20. С. 110–119.

92. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Москва, 1986. 239 с.
93. Уфимцева Н. В. Биологические и социальные факторы в речевом развитии. Москва, 1988. С. 163–183.
94. Фесенко І. М. Відображення картини світу загальнонародною англійською мовою та мовою географії (на матеріалі найменувань деяких об'єктів фізичної географії): Автореф. на здобуття ст. канд. філол. наук: 10.02.04. Київський держ ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 1993. 16 с.
95. Фрейденберг О. М. Поэтика сюжета. Москва, 1997. 448 с.
96. Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство: Аспекты психолингвистического анализа. Москва, 1984. 175 с.
97. Шелестюк Е. В. О лингвистическом исследовании символа. *Вопросы языкознания*. 1997. № 4. С. 125–142.
98. Шестакова С. Мотивація сучасних українських фітонімів. *Українська мова*. 2010. №. 2. С. 44–49.
99. Шмелева Т. В. Сопоставительный анализ устойчивых сравнений у носителей русского языка и территориальных вариантов английского языка. *Психолингвистические исследования: Лексика. Фонетика*. Калинин, 1985. С. 82–91.
100. Ярмоленко Г. А. Модусна мотивація дериватів в українських народних піснях про кохання. *Мовознавчий вісник*. 2013. № 16. С. 230–236.
101. Banaji M., Hardin C. Automatic Processing of Gender in Language. New Haven: Yale University. 1993. 153 p.
102. Bennett T. Aspects of English Colour Collocations and Idioms. Heidelberg: Carl Winter, 1988. 301 p.
103. Brown C.H. Folk botanical life-forms: the universality and growth *II* *American Anthropologist*. 1997. №79. P. 317–342.
104. Ciccarelli Sandra K., White J. Noland Psychology . London, 2015. P. 359– 368.

105. Clark H., Clark E. *Psychology and Language: An Introduction to Psycholinguistics*. N.Y., 1977. 608 p.
106. Cole M., Scribner S. *Culture and Thought: A Psychological Introduction*. N.Y.: Wiley, 1974. 263 p.
107. *Current Advances in Semantic Theory*. Amsterdam: Benjamins, 1992. 565 p.
108. Drăgulescu R. Deutsches Wortgut in rumänischen Pflanzennamen. Ein Bericht aus der rumänischen Wörterbuchpraxis. *Lexikos*. 2017. № 27. S. 214–236.
109. Fenwick R. S. Descendants and Ancestry of a Proto-Indo-European Phytonyms. *Journal of Indo-European Studies*. 2016. № 44. S. 441–465.
110. Gellathy A. Colourful Whorfian ideas: Linguistic and cultural influences on the perception and cognition of colour, and on the investigation of them *II Mind and Language*. 1995. № 10. P. 199–255.
111. Hill J., Mannheim B. Language and world view *II Annual Review of Anthropology*. 1992. № 21. P. 381–406.
112. Kienpointer M. Whorf and Wittgenstein. Language, world view and argumentation *II Argumentation: An international Journal on Reasoning*, 1996. № 10. P. 475–494.
113. Pazlitdinova N. The Linguistic Status of Phytonyms. *Anglisticum. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*. 2017. № 6. C. 109–116.

Словники

114. Ахманова О. С. *Словарь лингвистических терминов*. М. : Советская энциклопедия, 1966. 576 с.
115. Білодід І. К. *Словник української мови в 11 томах*. 1970-1980
116. Гаврись В. І., Пророченко О. П. *Німецько-український фразеологічний словник*
117. Комлев Н. Г. *Словарь иностранных слов*. Москва. 2006. 669с.

118. Розенталь Д. Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. Пособие для учителей. 2-е изд., испр. и доп. Москва. 1976. 543 с.

119. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь, Москва.1990. 685 с.

120. Duden K. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin (2002).

121. Duden K. Duden Zitate und Aussprüche (Der Duden in 12 Bänden) . Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverl. 1993-960 S.

Електронні джерела

122. <http://tapemark.narod.ru/les/>

123. <http://www.sprichwort-plattform.org/sp/Sprichwort-Plattform>

124. <https://www.duden.de>

125. <https://www.dwds.de>